

EN BERÄTTELSE OM ICOLD

THE INTERNATIONAL COMMISSION ON LARGE DAMS

**Till
SVENSKA KOMMITTÉN FÖR ICOLD
PÅ 50-ÅRS-DAGEN**

*AV
RAGNAR KJELLBERG*

STOCKHOLM 1984

EN BERÄTTELSE OM ICOLD

På följande sidor har jag nedtecknat några minnen från min verksamhet i the International Commission on Large Dams (ICOLD). Jag har undvikit att nämna alltför mycket om dammbyggnadsteknik. Den sidan har behandlats utomordentligt väl i alla de trycksaker som strömmat ut från centralkontoret i Paris. I stället har jag försökt att koncentrera mig på de människor och de händelser som haft betydelse för ICOLD's utveckling och arbete.

ICOLD's bildande

Vid världskraftkonferensens sektionmöte i september 1926 togs frågan upp om bildande av en internationell organisation för utbyte av erfarenheter avseende konstruktion och byggande av stora dammar. Vid en konferens i Cernobbio åtföljande år togs samma fråga upp. Man beslöt att undersöka lämpligheten av att inom världskraftkonferensen bilda en internationell kommitté för att studera och nyttiggöra de erfarenheter som hade gjorts beträffande anläggning av stora dammar. Svenska nationalkommittén tillstyrkte bildandet av en sådan organisation och utsåg överingenjören vid Vattenfall Axel Ekvall att vara nationalkommitténs representant i den nya organisationen. Som ett kanske inte förutsett resultat av dessa diskussioner kom det genom diplomatiska kanaler en inbjudan från franska regeringen till intresserade stater att vara med om att bilda en sådan internationell kommitté för stora dammar. I Frankrike hade en sådan kommitté redan bildats och skulle alltså utgöra kärnan i den tilltänkta nya kommittén. När världskraftkonferensens centralkontor i London fick kännedom om denna inbjudan reagerade man snabbt. Man ansåg ju att en kommitté helt fristående från världskraftkonferensen skulle innebära ett dubbelarbete.

Man stod alltså nu inför det faktum att bildandet av en internationell kommission för stora dammar pågick på två håll oberoende av varandra. Det gick t o m så långt att den i Frankrike bildade kommittén i december 1927 kom ut med ett stadgeförslag för den nya organisationen.

Vid ett sammanträde inom UNIPEDE i juli 1928 konstituerades la Commission Internationale des Grands Barrages i enlighet med de riktlinjer som dragits upp av den franska kommittén. Vid sammanträdet bildades en exekutivkommitté där Ponti, Italien, utsågs till president och Gentbhal från Frankrike till sekreterare.

Hela denna procedur hade nu gått helt vid sidan av världskraftkonferensen. Inför den villervalla som onekligen uppkom genom dessa båda olika planer avstod Sverige från att ta ställning och avvaktade en

lösning på den något komplicerade situationen.

I de internationella kretsarna fördes långa diskussioner om vilken ställning dammkommissionen skulle ha gentemot världskraftkonferensen. Enligt en uppfattning som framfördes av huvudsakligen Storbritannien så borde den nya kommissionen sammanträda på samma plats och vid samma tidpunkt som världskraftkonferensen. Enligt den andra uppfattningen som förfäktades av den franska delegationen med understöd av Italiens, Portugals och Schweiz delegater så borde kommissionen kunna sammanträda även i samband med möten av andra organisationer t ex sjöfartskongressen eller UNIPEDE och man motsatte sig en närmare anslutning till världskraftkonferensen. Till slut enade man sig i alla fall om en kompromiss om att man i stadgarna skulle införa en bestämmelse att kommissionens möten skulle hållas samtidigt med världskraftkonferensen eller, om detta ej läte sig göra, samtidigt med andra konferenser med liknande program.

När man sedan skulle ta ställning till tid och plats för dammkommissionens första exekutivmöte så beslöts att det skulle äga rum i Italien 1931 samtidigt med ett av sjöfartskongressen planerat möte, men för att tillmötesgå förslag från brittisk sida så beslöts därutöver att man skulle sända ombud till såväl världskraftkonferensens sektionsmöte i Barcelona 1929 som dess kongress i Berlin 1930, alltså åter en kompromiss.

I det läge som nu uppkommit kunde alltså Sverige också ta ställning till deltagandet i den nya kommissionen, och Vattenfall föreslog för sin del att en svensk nationalkommitté för deltagande skulle bildas. Till svensk delegat föreslogs överingenjör Axel Ekwall. Det sades också att för att undvika onödig omgång och dubbelarbete så bör lämpligen svenska nationalkommittén för världskraftkonferenser samtidigt fungera som nationalkommitté för stora dammar. Därför tillsattes ett särskilt tekniskt utskott bestående av tre personer, nämligen Axel Ekwall från Vattenfall och Frey Samsioe från VBB. Frågan om den tredje medlemmen i utskottet lämnades tills vidare öppen.

Den 20 februari 1929 kom så ett första föreslag till stadgar för vad som då kallades The International Commission on Large Dams of The World Power Conference.

Nu blev det i själva verket så att den nya kommissionen sammanträdde första gången i Berlin i juni 1930 i samband med världskraftkonferensens möte. ICOLD'S första exekutivmöte hölls i London 1931 med deltagande av följande länder: Tyskland, USA, Österrike, Frankrike, Storbritannien, Brittiska Indien, Italien, Norge, Sverige, Schweiz och Tjeckoslovakien. Sverige var då representerat utav svenska generalkonsuln i London, Sahlin. Sverige var då formellt inte medlem i organisationen men anslöt sig några dagar efter detta möte. Övriga länder som var anslutna men som inte var representerade vid mötet

var Nederländska Indien, Japan, Marocko och Rumänien. Till ICOLD's förste president utsågs vid mötet Gustave Mercier från Frankrike och till generalsekreterare Genthial också från Frankrike. Till vicepresidenter utsågs Gruner från Schweiz (d.v.s. inte den Gruner som numera förekommer vid ICOLD's möten) och de Thierry från Tyskland. Den tredje vicepresidentposten lämnades vakant till dess Italiens medlemskap hade blivit formellt bekräftat. Vid mötet beslöts också att ICOLD's första kongress skulle hållas i samband med världskraftkonferensens kongress 1933 i Stockholm. Det uppdrogs dock åt presidenten att ta närmare kontakt med den svenska kommittén innan detta fastställdes.

ICOLD's andra exekutivmöte hölls i Paris i juli 1932. Där deltog Tyskland, Österrike, Egypten, Förenta Staterna, Frankrike, Storbritannien, Japan, Polen, Rumänien, Sverige (representerat av Edy Velander och Bo Hellström), Schweiz, Tjeckoslovakien och Sovjetunionen. Ytterligare fem medlemsländer nämligen Algeriet, Brittiska Indien, Nederländska Indien, Marocko och Tunisien var icke representerade vid mötet.

Sverige accepterade att anordna ICOLD's första kongress i Stockholm 1933 i samband med världskraftkonferensens sektionmöte.

ICOLD's tredje exekutivmöte hölls i samband med kongressen i Stockholm 1933. Antalet medlemsländer var då 19.

Det är intressant att notera att vid detta exekutivmöte togs upp tre frågor, varav två inte skulle bli förverkligade förrän många år senare. På initiativ av Bo Hellström togs frågan om bildandet av en särskild kommitté för betongfrågor upp. Bo Hellström arbetade mycket intensivt med denna fråga, och som det senare skulle visa sig drevs denna fråga mycket intensivt och var kanske ICOLD's förnämsta uppgift under många år framåt. Den andra frågan som togs upp var frågan om ett internationellt dammregister. Planerna för ett sådant lades upp ganska vidlyftigt, och det är därför inte att undra på att det aldrig blev genomfört så som man tänkt sig från början. Inte förrän 1964, d.v.s. drygt 30 år senare, utkom den första upplagan av det internationella damm registret i sin nuvarande form, närmast efter förebild av att register för dammar i USA, som utkommit 1958.

Den tredje frågan som togs upp var frågan om ett internationellt dammlexikon. Arbetet med det påbörjades tämligen omgående, men så småningom kom andra världskriget emellan, och utgivningen fördröjdes. Inte förrän omkring 1950 kom första upplagan av dammlexikonet ut.

Ytterligare en fråga som kom upp vid detta möte var Volmar Fellenius förslag att ICOLD och sjöfartskongressen skulle ställa sig som faddrar till en ny internationell kommitté, den som sedermera blev the International Association for Hydraulic Research.

ICOLD's 1:a kongress, Stockholm 1933

ICOLD hade nu funnit sin form och hade 1930 blivit en självständig kommission inom världskraftkonferensen. 1933 års kongress hölls sålunda samtidigt med världskraftkonferensens sektionmöte i Stockholm, och kongressen invigdes den 28 juni 1933 i närvaro av bla kronprinsen.

ICOLD's president sade i sitt hälsningsanförande inför världskraftkonferensens 37 närvarande medlemsländer att han presenterade den nya kommissionen som en ung, blyg och rodnande flicka. Men, fortsatte han, som varje flicka på sin första bal så brinner hon av iver att vid detta tillfälle dra åt sig samfärd beundran från, jag vill inte säga beundrare, utan av anhängare.

Själva kongressen hölls de följande dagarna i Stockholm. Därefter följde en fem dagars studieresa, som avslutades i Trollhättan. Under resan besöktes Sillre, Hammarforsen och Krångede. Man gjorde en avstickare till Rättvik och Tällberg det var ju midsommartid - man var i Domnarvet, och man avslutade resan med de tre vattenkraftstationerna i Göta älv. I resan deltog drygt 100 tekniker, många av dem åtföljda av sina fruar. Resan gjordes helt och hållet med tåg. Bevarade bilder från resan visar hur man b.l.a. åt lunch i gröngräset i Sillre, där naturen själv stod för blomsterdekorationerna vid matbordet. Man studerade flottningen i Indalsälven, man fotograferade vid midnatt, man lyssnade på ett spelmanslag i Tällberg och man åkte båt genom slussarna i Trollhättan. Hela resan gynnades av ett utomordentligt vackert väder.

Svenska kommittén för ICOLD bildas

Trots att det alltså både hållits en dammkongress i Stockholm så fanns det ännu inte formellt någon svensk kommitté för ICOLD. Det var svenska nationalkommittén för världskraftkonferenser som hade det ansvaret.

Enligt denna kommittés beslut den 10 mars 1934 så bildades emellertid den svenska kommittén. Den höll sitt första sammanträde å Kungl. Vattenfallstyrelsens lokaler den 31 juli 1934 kl 15. Närvarande var herrar Ekwall, ordförande, Fellenius, Samsioe samt på särskild kallelse herrar Roos av Hjelmsäter, Schluter, Bo Hellström, Werner, Giertz—Hedström och Lalin samt vid protokollet Carl Hellström.

Redan vid det första sammanträdet kastade man sig med stor iver in på cementfrågorna. Bo Hellström hade redan i Paris några dagar tidigare varit med om att bilda en provisorisk cementkommitté inom ICOLD. Nu beslöt svenska kommittén att till den provisoriska, internationella cementkommittén inge en svensk rapport som omfattade olika metoder att undersöka cement. Cementfrågan kom att dominera svenska kommitténs verksamhet under flera år framåt.

Sedan Axel Ekwall under 1940 avlidit övertog Gösta Westerberg, Vattenfall, ordförandeskapet i svenska

kommittén.

Trots att det internationella samarbetat p.g.a. kriget var helt inställt, arbetade svenska kommittén oförtrutet vidare. Huvudfrågan var fortfarande cementet, men man hade påbörjat en dammkostnadsutredning, man hade gjort en dammstudieresa, och de två frågorna kom tillsammans med cementfrågan att dominera de följande årens protokoll.

I början av 1946 kom det internationella samarbetat i gång igen, och svenska kommitténs ledamöter var inte sena att snabbt ta kontakt med speciellt engelska och franska nationalkommittéerna.

Vid ett sammanträde den 5 februari 1946 beslöt svenska kommittén att man skulle föreslå ICOLD att förlägga sin första kongress efter kriget till Stockholm sommaren 1948.

ICOLD hade kallat till exekutivmöte den 3 okt 1946, och några dagar före detta möte reste Gösta Westerberg, Frey Samsioe, Bo Hellström och Tore Nilsson till Paris för att med diskussioner med berörda förbereda detta möte.

I Paris träffade man ICOLD's generalsekreterare Raymond Giguet, med vilken ramen för kongressen diskuterades. Dessutom diskuterade man frågan om vilka som lämpligen skulle bli president och vicepresidenter i ICOLD under den närmaste treårsperioden. Man framförde att det vore mycket lämpligt och önskvärt att presidenten blev en fransman så att generalsekretariatet kunde fungera på ett effektivt och ändamålsenligt sätt i samarbete mellan president och generalsekreterare. Giguet meddelade att ICOLD's hittillsvarande president Gustave Mercier under inga förhållanden ville kvarstå som president, och svenskarna föreslog som kandidat Andre Coyne. Vid diskussioner med Mercier och Coyne visade Coyne stor tveksamhet att acceptera en sådan post. Svenskarna lät sig emellertid inte nedslås av detta utan tog kontakt med M.Mary, Frankrike, och framförde anledningen till att man önskade en fransman som president för den kommande treårsperioden. Mary lovade att försöka övertala Coyne härtill, och redan på kvällen samma dag fick man besked om att Coyne hade accepterat. På följande dag hade man ett långt samtal med Brittiska Indiens representant A.N. Khosla, och han lovade sin medverkan både till valet av Coyne som president och till Gösta Westerberg som vice president. Man träffade även Gruner från Schweiz som lovade sin medverkan, och vidare träffade man Gedye från England, som dock meddelade att den engelska kommittén beslutat sig för att som presidentkandidat förslå Gruner. Vid ett sammanträffande med denne förklarade han emellertid att han under inga förhållanden ville ifrågakomma, och då accepterade Gedye att Coyne föreslogs som presidentkandidat.

Vid exekutivmötet den 3 oktober utsågs Coyne till president och till vicepresident utsågs Gösta Westerberg, A.N. Khosla och Savage från Amerika. Till generalsekreterare utsågs Giguet.

I fråga om kongressen framförde brittiska kommitténs representant att en sådan borda anordnas i London 1950 i samband med världskraftkonferensens planerade kongress. Men efter långa diskussioner accepterade även brittiska kommittén att kongressen anordnades i Stockholm 1948. Anledningen till brittiska kommitténs avvikande mening var ju att världskraftkonferensen var starkt brittiskdominerad, och man önskade behålla greppet om ICOLD och dess verksamhet. Hölls kongressen i Stockholm 1948, skulle den ju ske helt utan något samband med världskraftkonferensen, och det ville man inte acceptera.

ICOLD's 3:e kongress 1948

Efter exekutivmötets beslut vidtog en häktisk tid för svenska kommittén. Man hade ju bara drygt 1½ år på sig till dess kongressen skulle börja.

Svenska kommittén bestod vid denna tid utav Gösta Westerberg, ordförande, Volmar Fellenius, Bo Hallström, Frey Samsioe. Sekreterare var Tore Nilsson.

Vid kommitténs sammanträde den 21 oktober 1946 presenterades för kommittén en ung ingenjör vid Vattenfall, Ragnar Kjellberg, som ställdes till kommitténs förfogande som biträdande sekreterare med uppgift att arbeta med förberedelserna för kongressen. Vidare beslöt kommittén att med sig adjungera Bo Ekelund, som hade en mycket stor organisationsförmåga. För förberedelserna disponerades även Ingrid Magnusson, Vattenfall, som bl.a. deltog i arbetet med kongressen 1933. Hannes språkkunskaper och allmänna kunskap om ICOLD och dess verksamhet var till ovärderlig hjälp.

Som sagt tiden var nu kort, först och främst gällde det att säkra det ekonomiska underlaget för kongressen. Budgeten exkl. studieresorna beräknades till ca 90 000:- kr, varav staten skulle stå för 30 000:-, enskilda kraftföretag för 26 000:- och slutligen skulle 30 000:- tas ut i anmälningsavgifter. Det var tack vare Erik Upmarks energi som man inom Svenska Vattenkraftföreningen lyckades få ihop beloppet från de enskilda kraftföretagen.

Det gällde också att samla ihop att gäng av goda medarbetare för att ta hand om de olika arrangemangen för kongressen. Tage Olrog, Vattenfall, och Arvid Hardmark, VBB, tog hand om arrangemangen för studieresan. Det behövdes också en erfaren kongressarrangör för att ta hand om arrangemangen vid själva kongressen i Stockholm. För detta tillfrågades överstelöjtnant Curt Dahlgren, som året innan hade varit generalsekreterare i en stor kongress för företagsorganisation. Han åtog sig uppdraget och föreslog också att några från den nämnda kongressen skulle delta i arbetet med arrangemangen. Dessa var Harry Wester, som fick i uppdrag att klara hotellfrågorna och Elma Rålamb, som skulle stå för själva kongressbyrån.

Vid årsskiftet 1947—48 gick förberedelsearbetet in på högvarv. En av de svåraste frågorna att lösa var hotellrumsfrågan. Tillgången till hotellrum i Stockholm var vid den här tiden mycket dålig. Vi hade bara några få stora hotell. Wester lyckades emellertid med det otroliga, att skrapa ihop bortåt 350 hotellbäddar på hotell av alla de sorter.

I början av 1948 räknade vi fortfarande med att studieresan efter kongressen skulle kunna genomföras som en enda resa, men ju fler anmälningar som strömmade in upptäckte vi ju att det var helt omöjligt. Det lyckades emellertid Statens Järnvägar att skrapa ihop ytterligare några sovvnagnar, så att vi kunde fördela studieresedeltagarna på två olika tågsätt, som i stort sett följde samma rutt genom Sverige.

Kongressen hade ju planerats att bli helt fristående från världskraftkonferensen, men världskraftkonferensen ville inte släppa greppet om ICOLD. Man beslöt att arrangera ett exekutivmöte i Stockholm samtidigt med ICOLD-kongressen, vilket gav arrangörerna för den sistnämnda kongressen extra arbete med att skaffa hotellrum för även världskraftkonferensens exekutivmötesdeltagare.

Förberedelserna gick vidare. Ett enormt arbete lades ned av människor, som tidigare aldrig deltagit i en kongress, än mindre varit med och arrangerat sådan. Arbetet gick i stort sett friktionsfritt. Bara ett enda bakslag mötte oss, visserligen nog så allvarligt. Det var AB Trafikrestaurangers serveringspersonal på tågen som gick i strejk. Meningen var ju att en stor del av måltiderna skulle serveras i restaurangvagnar på extratågen, och detta hotade ju alltså att gå helt i stöpet. En kontakt med Vattenfalls driftvärn gav emellertid till resultat att driftvärnsslottorna glatt och villigt ställde upp för att ta hand om serveringen på tågen. Den insatsen som var en av de mest strålande under hela kongressen återkommer jag till litet längre fram.

Anmälningarna började strömma in, och det blev över 350 deltagare inkl fruar.

Kongressen hölls i Konserthusets Lilla sal, nuvarande Grunewaldsalen, och öppningssammanträdet hölls torsdagen den 10 juni på eftermiddagen. Sammanträdet, som inramades av musik av en ensemble från Stockholms Konsertförening omfattade tal av Gösta Westerberg, Andre Coyne och Bo Hellström, den sistnämnde som ordförande i cementkommittén.

Samtidigt med ICOLD-kongressen pågick i Konserthusets Stora sal en internationell baptistkongress. En liten episod från dessa båda kongresser förtjänar att bevaras till eftervärlden. En av baptisterna förirrade sig upp till ICOLD's konferenslokal, träffade där Bo Hellström som gick och memorerade sitt invigningstal och på frågan vad det var för kongress som pågick här uppe så fick han till svar att det var en kongress för stora dammar. Baptisten tittade ett tag på Bo Hellström och fyllde repliken:

“Oh, you need lots of water too”. Bo Hellström var inte sen att inarbeta den episoden i sitt hälsningstal

några minuter senare.

De båda följande dagarna ägnades åt kongressförhandlingar.

De medföljande damerna togs om hand med sightseeingprogram, man besökte Skansen åt lunch där och man besökte Kungl. Slottet på följande dag och åt lunch på Den Gyldene Freden. Den officiella banketten arrangerades i Gyllene Salen i Stadshuset för nära 400 sittande gäster med många tal, och efteråt var det till kongressdeltagarnas stora förtjusning dans i Blå Hallen. Den banketten levde kvar i minnet på deltagarna i många, många år efteråt.

En snabb titt i deltagarförteckningen ger några få namn så som Leroy Francis *Harza* från Chicago, d.v.s. grundaren av den stora konsultfirman med samma namn, Karl Terzaghi, presidenten Andre Coyne naturligtvis, Gustave Mercier, numera hederspresident i ICOLD, Claudia Marcello, Christian-Fredrik Gröner Jr, Fredrik Vogt, Charles Jaeger och många, många fler. Svenska Dagbladets tecknare Nils Melander var där och gjorde ett utmärkt porträttgalleri utav några av de mer prominenta personerna.

Det måsta naturligtvis sägas att arrangemangen vid denna kongress inte på något sätt kan jämföras med dem vid senare kongresser och exekutivmöten, men vi gjorde så gott vi kunde med de tillgängliga resurserna. Redan i sitt hälsningsanförande talade Gösta Westerberg om knapphetens kalla stjärna. Kongressdeltagarna var dock helt beredda att acceptera detta. Vad vi kallade för knapphet var för dom i många fall ett överflöd, lyckan över att få träffas igen efter det långa kriget var inte att ta fel på. Många gamla vänskapsband återknöts, och många nya knöts oberoende av det gångna krigets grupperingar, Det är ingen tvekan om att mot bakgrund av världens lidanden var denna kongress en stor succé,

Ett litet lösryckt citat ur ett av presidenten Coynes många tal: "Napoleon sade, att krig det är konsten att veta vad som händer på andra sidan kullen. För oss praktiker är det i det lilla krig som vi ständigt för mot naturen vår konst att veta vad som händer inuti kullen."

Om stämningen varit hög under dagarna i Stockholm, blev den minst lika hög under den studieresa som följde därefter.

ICOLD:s kongress i Stockholm

Juni 1948

Teckning av Nils Melander
Sv.D.

11 juni, 1948

Under 4 dagar och 5 nätter drogs deltagarna i två tågsätt från Stockholm via Indalsälven och Ångermanälven upp till Harsprånget. Söderut igen via industrier i Mellansverige ner till Trollhättan, där avslutningssammanträdet hölls. För arrangörer och funktionärer för resan blev det väl inte så mycket av nattsömn. Speciellt driftvärnslottorna slet som djur och hade definitivt inte någon 8-timmarsdag. Många av deltagarna i resorna uppfattade väl inte med en gång att detta var helt frivilliga insatser från flickornas sida, och många lovord fälldes vid avslutningsmiddagen i Trollhättan.

Totala kostnaden för kongressen uppgick till ca 180 000 kr medan insamlade medel och anmälningsavgiften överskred kostnaden med ca 35 000:- kr, sålunda ett ganska gott ekonomiskt resultat. Svenska kommittén fick bidragsgivarnas tillstånd att dessa medel fick disponeras av kommittén till främjande av svensk dammbyggnadsteknik genom internationellt samarbete. Pengarna räckte ända fram till 1970, dvs i över 20 år.

ICOLD under 1950-talet

Indien hade inbjudit ICOLD att hålla sin 4:e kongress i januari 1951, och den skulle hållas tillsammans med världskraftkonferensen, kongressen för "Irrigation and drainage och med the International Association for Hydraulic Research, dvs inte mindre än 4 olika organisationer samtidigt. De indiska arrangörerna lade ner ett enormt arbete på att genomföra dessa 4 kongresser samtidigt i New Delhi. ICOLD-kongressen blev verkligen minnesvärd inte minst för oss svenskar som då för första gången fick tillfälle att komma ut till detta stora land. Det mest intressanta var kanske studieresan. Den genomfördes med järnväg, och vi sov 14 nätter i följd i rullande tåg. Vi besökte anläggningar uppe i Himalayas utlöpare i nordväst bl.a. Bhakra-dammen som då just hade påbörjats. Vi reste utmed Ganges-dalen ned till Calcutta. Vi reste tvärs över kontinenten fram mot Bombay. Överallt studerades dammar och industrier. Så återigen tvärs över den indiska kontinenten mot Madras, och det hela avslutades i Bangalore i södra Indian.

Nu började emellertid nackdelarna med så här stora arrangemang att visa sig. Inte mindre än 800 ingenjörer, många av dem åtföljda av sina fruar, samlades i New Delhi, och egentligen fick inte några av de 4 organisationerna komma till sin rätt. Från ICOLD's sida ansågs att världskraftkonferensen helt dominerade mötet, medan de två övriga organisationerna för sin del ansåg att världskraftkonferensen och ICOLD tillsammans dominerade alltför mycket. Inom svenska kommittén togs därför frågan upp om inte ICOLD's stadgar borde ändras så att en koppling av ICOLD kongressen med världskraftkonferenser inte skulle vara nödvändig. Tillsammans med USA drevs denna fråga och togs första gången upp vid

exekutivmötet i Chicago i september 1952. Vid detta möte presenterades ett svenskt förslag till ändring av ICOLD's stadgar som innebar att samröret med världskraftkonferensen i fortsättningen inte skulle vara nödvändigt. Det beslöts vid samma tillfälle att ICOLD's nästa kongress skulle hållas 1955 i Paris, d.v.s. fyra år efter kongressen i Indien, detta för att undvika kollision med världskraftkonferensmötet. Man ville dock inte gå så långt som till att helt bryta kontakten med världskraftkonferensen, detta med hänsyn till de länder vilkas nationalkommittéer är beroende av världskraftkonferensens motsvarande nationalkommittéer. Vid 1953 års exekutivmöte som hölls i Paris antogs det svenska förslaget till stadgeändring efter smärre bearbetning.

Under 1953 tog man inom svenska kommittén upp två nya frågor på programmet. Den ena var att om möjligt försöka utvidga ICOLD's verksamhet till att omfatta även underjordsanläggningar d.v.s. berggrum mm i anslutning till stora dammar. Den andra var frågan om en utvidgning utav svenska kommittén för att få en bredare bas för verksamheten. Man lyckades dock inte vinna gehör inom andra nationalkommittéer för utvidgningar av ICOLD's verksamhet med berggrumsfrågorna, varför förslaget för den gången fick falla. Däremot bildades formellt vid ett sammanträde den 12 april 1954 den rådgivande nämnden, som då omfattade 10 medlemmar.

Under 1956 tog svenska kommittén återigen upp frågan om underjordsanläggningar, och ett formellt förslag lämnades till ICOLD. Förslaget diskuterades vid 1956 års exekutivmöte i Lissabon och upptog en mycket stor del av det mötets tid. Svenska kommittén gick vid detta sammanträde så långt att man erbjöd ICOLD till ett specialmöte för underjordsanläggningar att hållas i Sverige. Resultatet av den långa diskussionen blev att det sattes till en kommitté för att närmare utreda frågan.

Under 1957 avgick Gösta Westerberg som ordförande i svenska kommittén och efterträddes av Tore Nilsson.

Vid 1957 års exekutivmöte i Istanbul bildades formellt the Subcommittee on Underground Works in connection with Hydroelectric Schemes med Gösta Westerberg som ordförande. Kommitténs uppdrag var att studera de tekniska frågor som hängde samman med underjordsarbete i samband med stora dammar.

Vid exekutivmötet i New York 1958 övertog Tore Nilsson ordförandeskapet i kommittén efter Gösta Westerberg. Samtidigt preciserades också kommitténs uppdrag som skulle vara att studera des förstärkningsmetoder för berg och metoder att minska dess vattengenomsläpplighet och vidare bergets allmänna egenskaper som kan påverka konstruktion och byggande av dammar och tunnlar.

Vid denna tid pågick också en grundlig revision av ICOLD's stadgar. Bl.a. fastställdes att antalet

vicepresidenter skulle vara sex och att såväl president som vicepresidenten skulle väljas för 3 år och omval skulle icke vara möjligt.

Arbetet inom det internationella dammregistret hade också påbörjats, en uppgift som det skulle ta flera år att fullborda.

Arbetet inom the Subcommittee on Underground Works gick i viss mån på sparlåga eftersom det var svårt att få fram den rätta entusiasmen för att utvidga ICOLD's verksamhetsområden.

1959 års exekutivmöte är värt att nämnas bl.a. därför att den studieresa som följde efteråt gick från Helsingfors upp genom Finland till Torneå, den svenska kommittén tog över, och resan fortsatte söderut genom Sverige med besök vid såväl Harsprånget som Stornorrfors.

I juli 1960 drabbades ICOLD av en svår förlust i och med att dess förste president efter kriget Andre Coyne gick bort. Denne fine och ädle mans bortgång hade väl kanske påskyndats av den svåra dammkatastrofen vid Malpasset, en damm som utgått ifrån hans konsultbyrå.

1960- talet

Det som kanske mest präglade 1960-talet var tillkomsten av ett antal subkommittéer inom olika verksamhetsområden. Tidigare hade man ju bara haft betongkommittén och kommittén för Underground Works. Nu tillkom en subkommitté för mätningar och apparatur och så småningom också ett stort antal andra subkommittéer. Vid 1961 års exekutivmöte som hölls i Rom valdes bl.a. ny president. Man hade den gången inte mindre än tre högt kvalificerade kandidater att välja på nämligen Tore Nilsson, Sverige, Guthrie-Brown, Storbritannien och Marcello, Italien. Den sistnämnda hade drivit en enorm propaganda för sin sak och avgick också med segern. Till påföljande års exekutivmöte valdes Tore Nilsson till vicepresident.

Under början av 1960-talet togs frågan upp om ett slutligt avbrytande av beroendet mellan ICOLD och världskraftkonferensen. Brittiska kommittén var bestämd motståndare till en sådan skilsmässa med hänsyn till att 1964 års kongress skulle hållas i Edinburgh och att man för dess genomförande var beroende av ett gott förhållande till världskraftkonferensen. Det beslöts också att t v avföra denna fråga från dagordningen i varje fall till dess Edinburgh kongressen var över.

1963 blev ett märkligt år i så måtto att det året hölls två exekutivmöten, ett ordinarie möte och ett specialmöte. Det sistnämnda kom till för att diskutera organisationsfrågor, speciellt den nya uppbyggnaden av stadgarna.

Det extra exekutivmötet hölls i Paris och tog tre dagar i anspråk. Man manglade punkt för punkt igenom det nya stadgeförslaget, som till slut antogs enhälligt. Det måste tilläggas att den största förtjänsten av de nya stadgarna tillkom stadgekommitténs ordförande Guthrie-Brown.

På följande års exekutivmöte, som hölls i Edinburgh, gick också tack vare de nya stadgarna ovanligt smidigt. Många problem kunde lösas med en enkel hänvisning till stadgarna.

Vid samma exekutivmöte presenterades också den första upplagan av det internationella dammregistret innehållandes information om i det allra närmaste 10 000 dammar, därav 3 500 från USA och 2 000 från Japan. Det förtjänar att påpekas att även arbetet med dammregistret leddes av Guthrie-Brown, som alltså hade två stora arbetsuppgifter inom ICOLD löpande parallellt. Som erkänsla för detta arbete fick Guthrie-Brown som personlig gåva motta det första exemplaret av dammregistret.

Vid samma tillfälle tog Tore Nilsson också upp frågan angående "Terms of reference" för underjordskommittén. Med hänvisning till de nya stadgarna, sade Tore Nilsson: "Vi vet inte vad vi ska göra men vi vet hur vi ska göra det". Resultatet blev att inte heller denna gång fick man några klara formulerade terms of reference.

Vid 1965 års exekutivmöte kom slutligen det efterlängtrade beskedet. Kommitténs namn förändrades till "Committee on Foundations of Large Dams and on Underground Works", och arbetsuppgifterna fastställdes att vara studie av tillbud och olyckor vid höga dammar i samband med deras grundläggningar.

Vid sistnämnda exekutivmöte togs även frågan om relationerna med världskraftkonferensen upp. En särskild kommitté tillsattes med uppgift att studera konsekvenserna för ICOLD och nationalkommittéerna av ett skiljande av ICOLD från världskraftkonferensen.

Vid påföljande års exekutivmöte förelåg ett protokollsutdrag från världskraftkonferensens möte något tidigare på året, den det sägs att man inser att ICOLD nu har nått en storlek, betydelse och mognad som kan rättfärdiga och göra anspråk på oberoende. Världskraftkonferensen kommer alltid att vara stolt över det faktum att den skapade ICOLD och uppfostrade det under dess första 40 levnadsår. Om nu ICOLD beslutar att bli en självständig organisation så är det världskraftkonferensens förhoppning att nära och vänskapliga kontakter kommer att upprättas så att de två organisationerna alltid kommer att arbeta i harmoni med varandra och att ICOLD kommer att fortsätta att bli en lika framgångsrik organisation i framtiden som i gången tid. Vid ICOLDS:s exekutivmöte beslöts också enhälligt att ICOLD och världskraftkonferensen skulle separera.

På hemmaplan i Sverige pågick arbete med mer jordnära ting. I början av 1960-talet hade tillsatts en arbetsgrupp för att utreda vilka författningar av befintlig vattenbyggnadscement, speciellt LH-cementet som kunde vidtas. Arbetsgruppen var sammansatt av representanter för cementtillverkare, konsultföretag, kraftföretag och Cement- och Betonginstitutet. Arbetsgruppens målsättning var att precisera de önskemål som bör ställas på ett vattenbyggnadscement, att undersöka alternativa cement som helt eller delvis skulle kunna uppfylla de uppställda önskemålen samt att uppställa rekommendationer. Man koncentrerade sig på tre olika cementalternativ nämligen puzzolan-cement, slaggcement och portlandscement av LH-typ. Arbetsgruppens rapport publicerades under 1969 och sammanfattades i följande slutsatser:

Portlandscement av LH-typ bibehålls som huvudalternativ för vattenbyggnadsändamål. Cementet modifieras så att en högre malfinhet och därmed bättre gjutegenskaper erhålles samtidigt som nu gällande normkrav för LH-cement uppfylles beträffande övriga egenskapen samt att en ytterligare modifikation kan övervägas för uppnående av lägre värmeutveckling än nuvarande normkrav. Utredningsresultatet kom senare att användas som underlag för en rapport från ICOLD:s cementkommitté, speciellt tack vare insatser av Jukka Vuorinen från Finland.

Man kan säga att 1960-talet innebar för ICOLD:s del en ny avstamp för det framtida arbetet. Man hade fått nya stadgar, man hade blivit självständig gentemot världskraftkonferensen och arbetet i tekniska subkommittéer hade tagit fart. Ett nytt ICOLD hade uppstått till förmån för ett utvidgat internationellt samarbete. Vid 1960-talets slut omfattade ICOLD 64 medlemsländer.

ICOLD:s stadgar föreskriver att villkoret för att ett land skall få arrangera ett exekutivmöte är att inga länder av några politiska eller andra skäl hindras att delta i mötet. Det visade sig att denna bestämmelse var mycket svår att genomdriva. Hur gärna än arrangerande nationalkommitté ville ha alla medlemsländerna med, så blev det ofta så att länder som Syd-Afrika, Rhodesia, Israel etc av olika anledningar, främst politiska, förvägrades inresevisum till det arrangerande landet. Som exempel kan nämnas att de rhodesiska representanterna inte fick inresetillstånd till den kongress som arrangerades i Canada 1970. I sådana fall medger stadgarna att röstning får ske genom fullmakt. I det nu aktuella fallet lämnade Rhodesia fullmakt till värdlandet Canada att rösta för deras räkning, onekligen en ovanlig lösning.

Vid 1970 års exekutivmöte skulle även väljas president för den kommande 3 års perioden. Kandidater var Gröner från Norge och Toran från Spanien. Omröstningen blev en mycket spännande historia. Stadgarna kräver enkel majoritet av de avgivna rösterna för att en kandidat skall bli vald. I första omgången fick Gröner 22 av de 44 avgivna rösterna sålunda icke majoritet. I andra omgången fick Toran 22 av de 44

avgivna rösterna, sålunda inte heller här majoritet. I 3:e omgången äntligen fick Toran 24 av de avgivna rösterna, alltså denna gång en klar majoritet och blev sålunda vald till president för perioden 1970—73.

ICOLD i modern tid

Som tidigare nämnts hade ICOLD nu funnit den form efter vilken de fortfarande arbetar. Dan nya presidenten, Jose Toran, kastade sig med liv och lust och en enorm mängd energi in på att leda ICOLD:s verksamhet. Toran var något av en teatermänniska, han älskade pompösa framträdanden där han själv spelade huvudrollen.

Ett stort antal nya tekniska kommittéer bildades och fick mycket omfattande “terms of reference”, delvis orealistiska. Det var väl få kommittéer som lyckades leva upp till sin uppgift. En av de kommittéer som verkligen lyckades var den av Tore Nilsson ledda “Committee on failures and accidents to dams” som var en sammanslagning av de båda kommittéer som hade till uppgift att syssla med olyckor och tillbud. Tore Nilsson med sin sekreterare, Karl-Arthur Scherman, lade ned ett enormt arbete med kommittén. Slutrapporten “Lessons from Dam Incidents” har blivit något av ett standardverk inom dammbyggnadstekniken.

En annan kommitté “Committee on Synthesis of Large Dams” fick en nästan omänsklig uppgift, nämligen att göra en modern lärobok i dammbyggnadsteknik på mycket hög nivå, och man anar att Toran framför sig såg ett verk på gott och väl en hyllmeter. Den kommittén, som också hade svensk medverkan, tog som första uppgift att reducera sina “terms of reference” till en något lägre ambitionsnivå. Annars hade man aldrig gått i land med uppgiften. Resultatet blev i alla fall en värdefull bibliografi över ICOLD:s skrifter i två tjocka volymer.

Toran utnyttjade intensivt sina internationella förbindelser till att få en kontakt med Kina och att intressera de kinesiska myndigheterna för att bilda en kommitté för ICOLD och söka inträde i ICOLD. Toran satte kronan på verket då han vid exekutivmötet 1973 i sin egen hemstad Madrid kunde föra in en representant för den kinesiska nationalkommittén som just invalts till medlem av ICOLD. Invalet av Kina skapade dock ett litet problem, nämligen det att Kina har lika många stora dammar som hela världen i övrigt, d.v.s. storleksordningen 10 000. detta skulle innebära en fördubbling av det internationella dammregistret. Den frågan löstes på det sättet att Kina lämnar sitt bidrag till dammregistret, men endast ett urval av de allra största dammarna publiceras där. En förteckning över dammarna finns tillgänglig på centralkontoret i Paris.

För svenska kommitténs del medförde 1973 en viktig förändring i och med att kommitténs ordförande sedan snart 20 år Tore Nilsson lämnade sin post och Väinö Wanhainen kom i stället. Wanhainen satt som

ordförande i 5 år och efterträddes 1978 av Sven-August Hultin.

1981 års exekutivmöte i Stockholm

Under hösten 1978 hade Thorild Persson under hand framfört en idé att svenska kommittén skulle inbjuda till exekutivmöte i Stockholm 1981. Svenska kommittén tog välvilligt upp förslaget och beslöt att undersöka intresset hos konsult-, entreprenad-, kraftföretag och tillverkare för att få till stånd ett sådant möte. Resultatet av denna förfrågan visade att det fanns ekonomiska förutsättningar för att genomföra ett exekutivmöte i Stockholm, och kommittén beslöt att inbjuda till 1981 års exekutivmöte. Ytterligare två nationalkommittéer, nämligen den argentinska och den kanadensiska hade inbjudit till detta möte. Inbjudningarna behandlades vid 1979 års exekutivmöte, och vid första omröstningen fick Sverige 22 av de 47 rösterna, vilket alltså inte var tillräckligt. Före andra omröstningen återkallade Argentina sin inbjudan med motivering att förenkla proceduren. I andra omröstningen fick Sverige 27 röster, och exekutivmötet hade därmed accepterat Sveriges inbjudan.

För svenska kommitténs del gällde det nu att så fort som möjligt komma igång med förberedelserna för mötet. Redan på ett tidigt stadium hade det tagits kontakt med finska nationalkommittén för att undersöka dess intresse av att ordna gemensamma studieresor i Finland och Sverige efter exekutivmötet. Det finska svaret blev positivt.

För genomförande av de praktiska detaljerna vid mötet engagerades Stockholm Convention Bureau, som utsåg Caroline Grotte att svara för de praktiska arrangemangen. Huvudansvarig för mötets genomförande var svenska kommitténs ordförande, Sven-August Hultin, med hjälp av en organisationskommitté bestående av Hans Boström, Per-Åke Nordström och Axel Samuelsson. Organisationssekreterare var Ragnar Kjellberg. För genomförande av studieresorna tillsattes en kommitté bestående av Åke Rudin, Yngve Norberg, Osmo Korvenkontio, Mauri Kuoskoski och Pertti Kivinen. För damm- programmet och det sociala programmet svarade Jan Eurenus med hjälp av Stina Hultin, Inga-Lill Angelin, Louise Kjellberg, Sture Jonsson och Tommy Hoberg. Vidare tillsattes en publikationskommitté med Stig Angelin som ordförande, som till sin hjälp hade Olle Brännmark, Sten Lasu och Sten Rosenström. Och sist man inte minst Runo Moe som chef för ekonomifrågorna. Samtliga dessa visade sig bli ett väl sammansvetsat gäng utan några som helst samarbetssvårigheter, och förberedelsearbetet löpte enormt smidigt.

För mötet och inkvartering av delegaterna reserverades i stort sett hela Sheraton hotell, och det visade sig vara mycket lyckligt att ha alla delegaterna samlade på ett ställe.

Entusiasmen hos de i förberedelsearbetarna inblandade gick inte att ta fel på det var en fröjd att jobba även om ibland både dag och natt gick åt.

Det skulle bli alldeles för långt att i detalj redogöra för mötet och dess program. Må det vara tillräckligt att nämna några av höjdpunkterna, t ex Stockholms kommuns lunchmottagning i Stadshuset, den musikaliska soarén med Käbi Laretei, kanske det mest uppskattade programmet, samt den officiella middagen på Opera-terrassen, vars okonventionella stämning uppskattades av deltagarna.

Av alla de tackbrev som efter mötet strömmade in till arrangörerna drar man gärna den slutsatsen att mötet blivit en stor succé. Det har inte gått att ta fel på mötesdeltagarnas uppskattning.

Slutord

Må det vara lämpligt att avsluta denna historieskrivning med 1981 års exekutivmöte, svenska kommitténs för ICOLD senaste och kanske största manifestation utåt på mycket länge.

Det har varit svårt att för denna historieberättelse göra ett rimligt och lämpligt urval av händelser att taga med. Mycket av det som står här kan tyckas vara oväsentligt, och mången kanske saknar väsentligare saker, men jag har försökt att teckna en bild av den stora ICOLD-familjen, och må den eventuella läsaren av detta känna att han kanske fått någon kontakt med några av familjemedlemmarna.

För mig har många av dessa kontakten utvecklats till en personlig vänskap som jag sätter mycket stort värde på. Jag kommer att sakna den efter alla dessa år men hoppas ändå att inte bli alldeles bortglömd.

Stockholm i januari 1984

Ragnar Kjellberg